

AUKŠTAITIS

1989 m. birželis Nr. 4

LEIDŽIA LPS UTENOS RAJONO TARYBA

Kaina 20 kap.

Po keturiasdešimt aštuonerių metų

Visus šiuos metus radijas, televizija, spaunda ir visokie agitatoriai pūtė rausvą miglą apie tarybinį rojų, kūrė pasakėles apie savanorišką, laisvą Lietuvos istoriją į broliškų tautų šeimą. Anot agitatorių, Smetonas fašistų jodyta, dusinta ir smaugta, Lietuvos liaudis, nusimetusi ponų jungą ir kurianti šviesų komunistinių rytojų...

Apie Molotovo-Ribentropo sutartį, apie dvių kraugerių — Stalino ir Hitlerio sąmoksłą prieš Lenkijos ir Pabaltijo tautas išgirdom tiesą tik praeitą vasarą. O Lietuvos padangė sudrebėjo nuo raudonomis žvaigždutėmis žymėtu lėktuvu jau 1940 metų birželio 15 dieną. Jau tada mūsų laisvę vikšrais sumalė tarybiniai tankai.

Nežinia, kas būtų likę iš Lietuvos, jei Stalinas būtų spėjė įvykdyti savo planą. Buvusio komisaro Jurgio Glušausko teigimu,

Daugelį metų pūstas melo ir apgaulės būrbulas sprogo. Dabar skaičiuojame, kiek mūsių Tėvynės sūnų žuvo savo arimuoose, kiek užkankinta NKVD rūsiuose. Kas pasakys, kiek karininkų mirė badu Norilsko, kiek politinių kalinių suvežta į Vorkutas, kiek sušaudyta Červenėje, Rainių miške, Juodupėje, Panevėžyje, Pažaislyje, Pravieniškėse!..

1941 metų birželio 14—17 dieną be teismo, be kaltės įrodymo apie 34 tūkstančius žmonių gyvuliniuose vagonuose išvežta į Rytus, į Altajų, į atšauriausias Jakutijos sritis.

Išnyksite grotos plieninės, Ir stenos prakeiktos išnyks, Tik žaidzos krūtinėj atverlos Niekad jau, niekad neužgis.

Cia ašarom laisti narai,
Ir kamera ši apverktą.
O brangi Tėvynė, kaip gera
Matyti Tave nors sapne.

Išnyks baisus sapnas sapnuotas,
Iš naujo pakils Lietuva.
Miškus ir laukus apdainuoatos
Trispalvė papuoš vėliava.

Sugriūsim tenai, kur gyvenom
Ir leidom jaunystės dienas,
Pas brangi mamytė sugriūsim
Per dešimt metelių tikrai...

(kalinių daina)

Lietuviai gyvenvietę, į kitą gyvenimą.

Maskva 1941 metais reikalavusi ištremti 700 tūkstančių Lietuvos piliečių.

Tautos naikinimo darbą tęsė ir rudasis okupantas — žydų šaudymai, vežimas į Vokietiją, konklageriai... Po to, vėl trėmimai į Sibirą, trukę iki Stalino mirties, ištisus aštuonių metus. Vien po 1948 metų gegužės 22 dienos vežimo Lietuvoje buvo likę 11.300 tremtinių ūkių. O trėmė kasmet.

Per tas baisias Stalino ir Hitlerio represijas tauata, kai kurių mokslininkų apskaičiavimui, netekusi daugiau kaip milijono gyventojų: vieni pasitraukė į vakarus, kiti žuvo, kovo-

damu su okupantais, treti buvo ištremti, pateko į lagierius ir pan. Vien tremtinių kai kas prisikaičiuoja iki 400 tūkstančių.

Neįtikėtinas dalykas: tauta, praradusi dešimtis tūkstančių talentingiausių savo sūnų ir dukru, šimtus tūkstančių išlydėjusi į tolimajį Sibirą, į amžinojo jšalo Jakutijos žemę, šita maža tauta išliko gyva. Išliko gyva ir vėl išdidžiai pareiškė savo teisę gyventi Nepriklausoma.

Tad nulenkime galvas prieš tuos, kurie pasipriehino smurtui, prieš tuos, kurie savo krūtine užstojo mus nuo okupanto sa-vivalės.

Nulenkime galvas prieš tuos, kurie ir Sibiro sniegynuose išsaugojo meilę savo tėvų žemei, meilę Lietuvių.

BALYS JUODZEVIČIUS

„Liaudies priešai“ susimąstę: ach,
kokie mes baisūs...

Tremtinių vestuvės.

...ir išvežėjai.

**TOKIA
BUVO
IŠVADAVIMO
PRADŽIA...**

Spaskos kalnys SC—159.

Lietuviai saknimo darbuose.

Kaip gyvuoji, „Aukštaiti“? Ačiū „linksmai“!

Mielu uteniskiai, tautiečiai. Jūsų rankose ketvirtasis „Aukštaitio“ numeris. Per tą laiką, kai dieinos šviesą išvydo pirmasis, praėjo jau keturi mėnesiai. Keitėsi formatai, spaudos būdai, redkolegijos. O šiuo metu jau turime leidimą spaustinti „Aukštaiti“, tik, deja, neturime kur...

Be to, atidus skaitytojas turbūt pastebėjo, kad darbar „Aukštaitis“ jau ne Rytų Aukštaitijos LPS grupių informaciniis biuletenis, o tik LPS Utenos tarybos leidinys. Kokia priežastis?

Praeitų metų gruodžio mėnesį, susirinkę į LPS Vilnius krašto atstovų pasitarimą Kaldiniuose, Anykščių, Rokiškio, Kupiškio, Molėtų, Ignalinos, Švenčioniu, Sirvintu, Zarasų ir Utenos rajonų sąjūdininkai, vieningai nutarėme leisti savo laikraštį. Laikraščio leidimui, kaip patogiausioje geografinėje padėtyje esanti, be to, turinti ofsetinę mašiną spaustuvėje, buvo pasirinkta

Utena. Kad šis nutarimas būtų svarus ir veiksminges, iš karto surašėme prašymą leisti tokį leidinį LKP Centro Komitetui, kurį savo parašais patvirtino visi ten dalyvavę LPS Seimo nariai ir nuvežė ten, kur reikia. Pusantro mėnesio buvome raminami gražais pažadais. Kad paspartintume „Aukštaitio“ leidimo eiga, nuvokome į Vilnių dar syki ir nuvežėme tokio pat turinio antrą raštą, kur dar smulkiau viską išdėstėme. Todėl mums dar labiau žadėjo, dar daugiau gražių vilčių suteikė... Kad laikas neit yelut, kol pažadai išsispildys, kiekvienas rajonas išsirinko žmogų, atsakingą už informaciją, pradėjo plaukti korespondencijos, straipsniai. Bet leidimo vis nera ir nera. Tuo tarpu pažadai vis sklidė (vieną iš jų, kai buvęs LKP CK sekretorius L. Šepetys prieš pat savo sekretoriavimo pabaigą susitiko su KPI darbuotojais, girdėjo ir visa prie televizorių ekranų tą vaka-

rą susirinkusi Lietuva). Bet sugriaudėjo, pradunėjo garsusis LKP CK vasio plenumas. O po jo jau ir pažadai lievėsi.

Tik stai medžiaga jau surinkta, sensta, darosi nebeaktuali, todėl ir kreipėmės į partijos Utenos rajono komitetą. Komitetas leidimą atsispausdinti vienkartinį „Aukštaitio“ numerį davė. Ką gi, šiai visuotinio viešumo ir demokratijos laikais, ačiū ir už tiek. Be to, leidimas buvo duotas tik LPS rajono Tarybai, todėl daug ijomios ir aštrios medžiagos iš kaimyninių rajonų liko tasyk neišspausdinta. Dėl to savo kaimynų labai atsipašome. Dėl šios „amputacijos“ pirmasis „Aukštaitio“ numeris išėjo švelnus ir taikus kaip „nekaltas ériukas“. Dėl to buvo kritikos, liečiančios jo kovingumą, ir teisingos. Jau greit turėjome medžiagos ir antram numeriui, tačiau... leidimo nebuvovo. LKP Utenos RK motyvavo, kad negali atsakyti (?) už iš aštuonių

rajonų rašinius, o LKP CK išvis tylėjo. Mat jų plenumo (dabar jau buvęs) Aukštaitiosios Tarybos sekretorius J. Gureckas dalykiškai pasiūlė visą Sajūdžio spaudą (išskyrus „Atgimimą“) uždarysti. Taigi mūsų prašymai taip ir liko dūlėti LKP CK atsakingų darbuotojų stalčiuose. Niekas ten nerado reikalo ir iki šiol nors koki konkretesnį atsakymą duoti. Matyt, ne todėl, kad techninio personalo ar kanceliarinių priemonių trūkty, o kad patogausia diplomatiškai tylėti.

Taigi, kai kas jau galvojo, kad J. Gurecko žodžiai pildosi. Bet kai net „niekad valdžiai akies nekertantis“ „Kranklys“ puolė gerb. LTSR AT sekretorių (pamfletas „Kaliausėms tipo „a lia gureckams“), nujautėme, kad prie jo pareigu greit prisidės žodelis „eks“. Dar anksčiau, iki to atmintino įvykio išdrjosome be jokio leidimo ar sutikimo išleisti antrą ir trečią numerius. Nors ir ne tokio formato,

kokio numatyta, ir spauda ne ofsetinė, bet laikraštis ėjo. Netrukus gavome ir nuolatinį leidinį. Deja, tik rajono Sajūdžio reikalams nuviesti. Taigi gražus sumanymas kooperuotis su kaimynais sužlugo. Įdomu, dėl kieno kaltės?

Bet čia dar ne viskas. Leidimą gavom, bet Utenos spaustuvė atsiskakuojasi priimti. Kažkas ten serga, kažkas atostogauja, o jau taip apkrauti, juk padidintais tiražais „Uteni“ spausdina. I visus mūsų prašymus — ne, ir viskas. Piki liežuviai šniubžda, kad mes, prieš gaudami leidimą, pamiršome nuteiti į spaustuvę ir susirasti. Visi atsipašymai dabar nė motais. Šitoks įžūlumas reikalauti kartą per mėnesį keletą tūkstantelių egzempliorių laikraščio atsispausdinti! Juk mašinos nuo to gali sulūžti, o žmonės susirgti. Gerai dar, kad tik spaustuvė pyksta. Kitaip kaipgi suprasti piktdiliugiskus ir LEMTINGUS vieno LKP RK biuro dalyvio žodžius

apie nepakeliamą spaustuvės perkovimą. Dėkojame, kad buvote tokie malonūs ir persergėjote, tiktais mes lengvabūdžiai, nerimtais į tuos perspėjimus pažiūrėjome...

O apskritai gyvenimas — puikus! Štai baigėme rengti laikraštį ir pirmyn pas kaimynus — kitų spaustuvų pagalbos ieškoti. Kada išeis, nežinome. Norime tik paprašyti mielu Utenos rajono gyventojų, jei jau prenumeruojate ar perkate „Uteni“, tai darykit iki tokų kiekų, kad spaustuvės pajęgumai galėtų iki reikiama masto išaugti. Tada gal ir mes tenai kaip nors kukliai sutilpsime.

O kas iš mielu kaimynų bėdoje mums padėjo, pamatysite pačiame leidinio gale.

Tai argi ne puikus „Aukštaitio“ gyvenimas? Štai ir su kitaits rajonais vėl pradėjome bendradarbiauti. Tad ačiū už linksmaną gyvenimėlį, biurokratų-funkcionieriai, mielieji! Koks gi to gyvenimo skonis būtų be papildomų sunkumų?

Ką rinksime?

Artėja antras rinkimų etapas, kada turėsime iš savo tarpo išsirinkti deputatus į Lietuvos Aukštaitiją Tarybą ir vienines tarybas, kuriuos, kaip diktuoja laikmetis ir atgimstanti tauta, paims valstybės valdymą į savo rankas. Tad kyla klausimas — ką turėsime pasirinkti? Galimybės bus kelios — pašalinkti dabartinius valdinius, Sajūdžio išaugusius aktyvius piliecius, Lietuvos krašto garsenybes arba niekur nepasižymėjusius, nešagėjusius, tačiau dorus žmones.

Noriu pasidalinti mintimis, kodėl nepasirinkčiau dabartinių valdinių, nesvarbu, ar tai būtų partinių funkcionierius, vykdomosios valdžios atstovas, ar ukinės organizacijos vadovas.

Partinio aparato darbuotojai, suprasdami, jog jau greitai nebeturės jokios galios valstybiniam gyvenimui, labai norės tapti deputatais. Siu metu jie užima neutralią padėtį — praktiškai jokios veiklos neatlieka. Tuo tarpu ideologiniame atgimstančios tautos gyvenime atlieka stabdžio vaidmenį, ne bent tik atstato jų pačių iniciatyva prieš trisdešimt metų išvartytus kryžius.

Ekonominiu gyvenimu srityje, įmonėms pereinant į ukinį savarankiškumą, ne bent biuro posėdyje pagiria ar pakeiksnoja vieną ar kitą kolukio ar gamyklos vadovą. Kultūriniam gyvenimui, anksčiau taip uoliai reikalavę kiek-vienam renginiui scenarijus suderinimo, dabar lieka pasvūs stebėtojai. Aiškiai nerydymai savo veiklos, ne mažina išpūstos kadru armijos ir neatsisako jiems ne-priklausančių privilegijų: nei

Mintys steigiamajam Lietuvos mokytojų Sajūdžio suvažiavimui pasibaigus

Birželio 3—4 dienomis Vilniuje, Profsąjungų rūmuose, įvyko Lietuvos mokytojų Sajūdžio steigiamasis suvažiavimas. Priimta LMS programa, įstatai, nemažai konkretių ir radikalių rezoliucijų, išrinkta Lietuvos LMS Taryba. Mūsų rajona joje atstovaus Kuktiškių devynmetės mokyklos mokytoja Rūta Jonuškienė.

As šias dvi dienas, kol vyko suvažiavimas, praleidau tarsi Nepriklausomoje Lietuvoje. Nesugadino šio įspūdžio net ir LKP CK ideologijos skyriaus vedėjo J. Paleckio ir ministro H. Zabulio kalbos.

* * *

Bet pradžiai kai kurios mintys iš pirmosios dienos perskaitytų programinių drafteinų bei pasisakymų.

Suvažiavimą pasveikinęs LPS Seimo Tarybos narys bei Lietuvos jaunimo organizacijų koordinacinės tarybos pirmmininkas Alvydas Medalinskas pasisakė už visų mokyklos veikinių organizacijų lygiatesiškumą ir pateikė tokį pavyzdį: dažnai mokyklose ateitininkams sakoma — eikite į bažnyčią. O juk komjaunimui irgi galima pasakyti — eikite į Partijos komitetą. Alvydas Medalinskas taip pat pabrėžė, kad labai daug blogybų kilo dėl to, kad vaikai buvo auklėjami ekstremistinio ateizmo dvasiai.

Tad nors dar neturime rinkimų įstatymo ir nežinome konkrečios datos, pamastykime iš anksto, kas galės ištraukti Lietuvą iš ekonomikos, moralinio ir politinio nuopolio.

Jonas Simonėlis

Jautrai, subtiliai kalbėjant mokytojas iš Cikagos Arvydas Ziegas apie dvasių tremtį pačioje Lietuvoje. Jo kālbos metu mačiau žilagalvių mokytojų akyse ašaras, mano amžiaus kolegos stebėjosi tokia Lietuvos meile Amerikoje.

rikoje gimusio svečio širdyje bei jo taisyklinga kalba.

Demokratų partijos atstovas P. Pečeliūnas paaškino, kad nauja partija kuriamo, nes norima sulaužyti vienpartinę sistemą. Mūsų programma, pasakė jis, tai — V. Kudirkos, Maironio, J. Biliūnos ir B. Brazdžionio. Jis palinkėjo mokytojui kovoti, kad tautinės mokyklos koncepcija augtų ne tik popieriuje. Tam reikės visų mūsų drąsos.

Vienas iškalbingiausią Lietuvos vyrų A. Zalatorius savo pranešime „Demokratinio ugdymo problemos“ pastebėjo, kad jam kol kas neteko girdėti apie „demokratinę imperiją“. Tarybinė mokykla buvo mokoma išpažinti Dievą trijuose asmenyse — Dievas Tėvas, Dievas Sūnus ir Sventoji Dvasia. O tai yra Revoliucija, Leninas ir partija, o kai pastaroji gerokai susikompromito, tai ją dabar bandoma pakeisti Tarybų valdžia.

Būtina ruošti tautos atžalias demokratiskam gyvenimui, kai atsiras slygos — Lietuvos Nepriklausomybė!

A. Zalatorius pateikė pavyzdį iš Nepriklausomos Lietuvos laikų, kada, atvykęs vizituoti jauno mokytojo pamoką, inspektorius ir pastebėjės jo akyse išgastį, paėmė klasės žurnalą ir pasakė: „Siandien pamokas veisi aš. Jei kas nors patiks, panaudokite savo darbe“. Oraforius taip pat pareiškė nuomonę, kad ministras turi kalbėti protiingau už visus kitus savo sritis specialistus ir tik šitaip išgyjamas autoritetas. O negerbiamas

pedagogas pats blogiausias iš visų.

Savo pranešimą „Mokytojų Kultūra. Sajūdis“ A. Patackas pradėjo Šventojo rasto pagal Luką žodžiais: „Argi gali akias vesti aklą, juk jie ikris į duobę“. Intelligentas — tai tas, kuriam skauda, o ne tas, kuris turi diplomą. Mokyklose vyko kruvinoji selekcija, o jos dėka atsirado mokytojų, kurie buvo lipdoma „raudonųjų davarų“ etiketė. Todėl dabar mūsų laukia kopimas iš duobės. Kodėl dabar mūsų rašytojų stalčiai tušti ir vairuojantys tuščios? Todėl, kad visus supo vien meias.

Pabrėžęs sekmadieninės mokyklos ir savanoriškumo principo reikšmę, kalbėtojas taip pat konstatavo, kad prastas mokytojas, kuris negali sukurti savo programos.

Pranešime „Demokratinės švietimo sistemos kūrimas“ profesorė Meilė Lukšienė pastebėjo, kad Liaudies švietimo ministerija apdairiai atlaivino daugelį sričių, ir, jeigu leis švietimo skyriai ir partijos rajonų komitetai, jau dabar mokyklose galima daug ką padaryti. Bet po liūdnai pagarsėjusio LKP CK plenumo ministerija nutildė negausų savo Sajūdžio būrelį.

Emocionaliai savajį pranešimą apie tautinę mokyklą ir mokytojo statusą skaitė profesorius V. Liutikas. Dabar mokytojas turi apsivalyti, nebijoji ir skelbtī. Nusikratyti metodinio šlamšto. Nes kiekvienas mokinys tai Tautos žiedas, kuris be Tavo, Mokytojau, pagalbos neįsiskleis. Nereikia bijoti kal-

bėti apie tuos dalykus, apie kuriuos kalbėjai anksčiau kitaip. O į subjektyvius komandas visai nekreipti dėmesio.

Profesorius V. Liutikas pasiūlė, kad vizituojama mokytojų panokose turėtų būti tiktais ypatingais atvejais ir tik sutikus visam mokyklos kolektyvui.

Dėl vietos slokos sunku atspakoti visų kalbėtojų mintis. Buvo keliamos jau girdėtos problemos dėl kabinetinio mokymo žalos, labai blogo maitinimo mokyklų valgyklose. Deja, nei sveikatos apsaugos, nei liaudies švietimo ministras Vinkus ir Zabulis nieko konkretaus šiuo klausimu nepažadėjo.

Panėvėžio mokytojų Sajūdžio delegacija išsakė daug kritikos H. Zabulio adresu ir gerb. ministrui ne kartą teko lipti į tribiną ir aiškinantis, teisintis...

* * *

Pagrindinis LMS suvažiavimo įspūdis: Lietuvos mokytojai bunda, drąsėja, žymių dalis jau dabar yra pasirodę mokyti ir auklėti jaunuomenę tautine dvasia ir ruošti juos būti pilnverčiais Nepriklausomos Lietuvos piliečiais. Mokytojams Sajūdžininkams teks dvigubas uždavinys, ne tik drąsinti ir auklėti jaunimą, bet ir iš stagnacijos letargo vis dar nepabundančius, perdėm su materialėjusių, apsidraudėlių kolegas. Neveltu suvažiavime ne kartą buvo pabrėžta, kad mokytojų Sajūdžio suvažiavimas įvyko vienas iš paskutinių...

Vienas iš kalbėjusių mokyklų palygino su fantastišku augalu, kurio lapai apdžiūvę, bet jau kraunamas gražus žiedas. Tad visi pasirūpinkim, kad šis žiedas užmegztų ir subrandintų naują vaisių, kurio vardas — Jaunoji Lietuva.

Bytenis Breiva

Žaliosios Lietuvos aimanos

Gamta neabejingo, abejingi deputatai...

Gegužės 30 dieną svečių teisėmis dalyvavome rajono Tarybos sesijoje, kurios paminėtinis klausimas — ekologinė būklė. O kokia ji mūsų rajone, turbūt visi žinome ar nujaučiame. Apie šią seisią jau nemažai rasi "Utenis", todėl jos eigos neaprasinėsime.

Mus sukrėtė, išgąsdino sesijoje dalyvavusį rajono Tarybos deputatą ir svečių (o svečiai — įmonių, organizacijų vadovai, kolūkų pirminkai) abejingumas gamtai, o kartais — ir elementarios kultūros neturėjimas. Jau sesijos pradžioje, peržiūrint gamtosaugininkų iniciatyva sukurtą videotilmą, salėje buvo girdėti triukšmas, linksmos replikos kaimynui adresu. O kai pakritikuojau replikuotoją, pasigirsta žodžiai: labai lengva kritikuoti, pabandykit patys padaryti. O juk tai buvo „siaubo filmas“, ne kieno nors liguistos vaizduotės sukurta, o iš realių mūsų rajono faktų. Toliani dar gražiau... Liaudies kontrolės pirminko N. Pernavo ir „Utenio“ redaktoriaus S. Račo kalbos dar

išklausomos, o kito kalbėtojo, miškininko V. Zygelio dauguma deputatų turbūt negirdėjo nė žodžio. Iš salės tik ir girdėti: siūlome nutraukti diskusijas! Nutraukti diskusijas ir kuo greičiau išsiskirstyti...

Sesijai pateikėme keturis konkretus pasiūlymus. Pirminkaujantis centrines ligoninės vyr. gydytojas Barevičius juos pateikia balsavimui. Tačiau tai neįmanoma, nes už balsuoją keturi ar penki deputatai, pries irgi keturi ar penki. O likusieji penkiasdėsimt, nejaugi susilaiko? Taip ir lieka neiškunes, nes vėl triukšmas, be to deputatai neatksinti nuo svečių, nežinim, kas yra kas.

Pagaliau pagrindinis sesijos klausimas apsvarystas, dalyviai lengvai atsižiusta — tuo bus laisvi. Bet ką tarsi? Dar reikia išklausyti nuolatinės jaunimo reikalų komisijos pirminko V. Mekiene, kad ji nesiltvarkanti mieste, o svarbiausia, neišveža susikaupusiu panaudotu tepalu nuo jo garažo. Publiką ploja. Atsakydama į kritiką, pirminkė konstatoja, kad ir pats redaktorius tepalus ten pyle, todėl net ir baudą susimokėti siūlos. Publiką ploja dar entuziastingiai. Leiskite paklausti, gerbiamieji deputatai ir svečiai, kam Jūs plojote, ir ką tomis ovacijomis norėjote išreikšti?

Ir visiškai nenuteikia optimistiskai baigiamasis prane-

džių pats kalbėtojas prašo rimties ir tylos. Po to neklusniuosius deputatus gedi na rajono vykdomojo komiteto pirmininkas P. Galgatavičius ir partijos rajono komiteto sekretorius A. Kunca. Pastarasis siūlo nesidomintiems visai čia neateili. Jaučiamė, kad didelei daliai dalyvaujančių šis pasiūlymas būtų labai prie širdies, gal tik baimė prieš rajono valdžią neleidžia jo tuo pat įvykdinti...

Dar vienas epizodus. Stai redaktorius S. Račas kritikuojia miesto vykdomojo komiteto pirmininkę V. Mekienę, kad ji nesiltvarkanti mieste, o svarbiausia, neišveža susikaupusiu panaudotu tepalu nuo jo garažo. Publiką ploja. Atsakydama į kritiką, pirminkė konstatoja, kad ir pats redaktorius tepalus ten pyle, todėl net ir baudą susimokėti siūlos. Publiką ploja dar entuziastingiai. Leiskite paklausti, gerbiamieji deputatai ir svečiai, kam Jūs plojote, ir ką tomis ovacijomis norėjote išreikšti?

LPS rajono Tarybos nariai Vytenis Breivis, Kazimieras Preikšas, Stasys Alekna

šėja, agropramoninio komiteto pirmininko J. Guigos, žodis, kad susitikus po metų jau neberekėt kalbėti apie tas problemas. Nors apie tas pačias problemas kalbama jau gal penkiolika metų ir jų tik daugėja. O Gamta traukiasi, užleisdama savo pozicijas mūsų ekologiniams tamsumui, netvarkinguumi, nusikalstamam abejingumu. Daug kas jau prarasta, galbūt negrižtamai. Daug kas teisina tai, kas buvo pipta Gamta padaryta, ekonominiu būtinumu. Juk reikia gaminti, auginti. Nors ir miškų, pievų, ežerų bei upelių sąskaita. O ką pakalxiame savo vaikaičiams? Jie gal ir užjaus, kad tokie skurdžiai buvome, bet jau tikrai nergerbis ir tikrai nesididžiuos tokiai savo protėviais...

Ir dar norime kreiplis į Jūs, rajono gyventojai. Artėja rinkimai. Išgelbėkite parvargius deputatus nuo tokų kankynių, kaip sesijos posėdžiai. Jūs labiau, kad ten ir dirbtai dar reikia, ne tik pasėdėti. O jieems jau ir pasėdėti darosi per sunku. Juk, atrodo, Jūs galėsite išsirinkti ir tokius, kurie kažką spręs. O gal ir tokiai jau nebėra?

LPS rajono Tarybos nariai Vytenis Breivis, Kazimieras Preikšas, Stasys Alekna

Visur gražu, pas mus — gražiausia

„...Jūs panašūs į pabalintus antkapius, kurie iš paviršiaus gražiai atrodo, o viduje pilni mirusiuų kaulų ir visokių nešvarumų.“

Mato 23—27

Visur rasi įvairių ižymybų. Tik ieškok. Šiaulių, sako, aukščiausia bažnyčia, Tauragė — ežeras giliausias, o Pakalnių kolūkio pirminkė — ir gudriausia, ir darbščiausia, ir... pamaldžiausia. Lygios jai rajone, ką čia rajone — visoj Lietuvos nerasi.

Kur atsirado pirmoji rajono suomiška pirtis? Pakalniuose. Ūkio kraštotorininkai galėtų jau ir lenta paminklinę užsakyt. Reikia gi vienems žinot, kas kam nugarą muilino, kas smagiai vaunojosi... Gal tai sudomintų ne tik rajono, bet ir respublikos, pasaulio kultūros istoriukus.

Pirminkė gi tokios lentos nepasikabinis — kuklumas neleidžia. Be to, ir užima: kiekvieną mielą sveteli reikia apšokinėti, reikia ir ant stalo kai ką padėti. Ir viskas tom pačiom dviem rankelėm — ir vėžiai, ir žuvėles...

Ypač vargo būdavo Anglinio ežere. Dabar, kai pirminkė patvenkė, — kitas reikalas. Ir vaizdas egzotiškas — negali atsigėrėt. Vasara, o medžiai kaip žiemą — be lapų. Gudrus vyras buvo Mičurinas, bet medžių veislės be lapų neišvedė. O mūsų pirminkė padarė stebuklą per pusmetį. Tiesa, sunkumą ir jai, moteriškei, būdavo. Pamenu, kartą šeštadienį, žmonės gero norėdama, paskelbė, kad rytojais dieną pavežės į Uteną. Pasintė per kaimus autobusuką, sunirko moterelių, susodino ir veža. Bešnekant paaškėjo, kad Rašen veža, į sporto šventę. O moterėlės ne spor-

O j kaimā, nuvažiavus keletą kilometrų žvyrkeliu, tokiose mašinose duona nuo dulkių būna net pilka.

Vežimėliai, padėklai, skirti duonos transportavimui seni, sulūžę, atvežti iš senosios gamyklos. Nešant ant tokio padėklų duoną į parduotuvęs, jie dažnai išsisikiria, atitruksta dugno į ientelės, viskas krinta ant žemės.

Tokia tad duoną valgomė visi. Dar kartą norisi prisiminti senų žmonių pasakojimus, kad netyčia nukritusi duonos gabaliuką pakeldavo, pabučiudavo ir net atsiprasydavo. Žinoma, tokios pagarbos duonai gal mes jau nebematysime niekad, bet rimtai susirūpinti būtina.

Be to cechuose lygiagrečiai su veikiančiomis krosninių ir formavimo linijomis montuojama, ardoma, vyksta suvirinimo darbai. O šalia minkomiai ir formuojama duonos.

Gatavos produkcijos sandėlyje, greta sukrautos duonos, šluojama, keliamos dulkių. Cecho bei rampos plonimui įrengtas vandentiekis, kuriam neįstengiamai nupirkti šlangos.

Automašinos, kuriomis duonos gaminiai pristatomos į parduotuvės, nesandarios.

Todėl į jas patenka dulkių

to, bet bažnyčios užsigeidė. Mat, iš Panevėžio buvo vyskupas atvykęs. Nors pirminkė ir pamaldži, bet sportą įreikia kultivuoti. Paleido moterėles Bulinskių stotelėj — tegu pasimankština: septyni kilometrai — šiokia tokia manšta. Be to, kelias buvo į Rašen išrašytas, ne į bažnyčią...

Cia tai niekis, menkas nuopelnas.

Mes visi norim pirmauti, o Pakalnių kolūkis — dar labiau. Kartais ir pinta būna. Atsirado visokį ubagį, pradėjo senus kryžius remontuoti — tai Antalgėje, tai Griūtyse, tai Kirdeikiuose... Juokas vienas. Vyžuonos užsimanę piemenų statytą paminklą suremontuot...

Mūsų pirminkė tokiais niekais neužsiiminiė — kad drbt, tai drbt. Iš savo mieļų pavaldinuji iš sužinojo, kad dar prieš 30 metų Pakalniai turėjo kryžių, sako, net 18 metrų aukščio. Ehè, va čia tai daiktas! Pirminkė net rankutėm suplojo: statysi kryžių, aukščiausią Ut..., ką ten Utenoj — aukščiausią Europoj...

Ir ne kokioj pakalnėj, ne duobėj statysi! Piliakalny pastačiusi! Sulaitei leidžiantis, čia pat, piliakalnio papédėj, kolūkio karvutes pamelšim, suomiškoj pirtelėj smagiai nusivanosim ir, po šituo kryžium sukaibėje poterėlį, eisiin miegučio...

Mechanizatoriai! Pasiruošti! Piliakalny iškasti duobė. Statom aukščiausią kryžių. Jeigu, traktorius neužtemp — paprašysim malūnsparnio. Tai bus žmonėms gražumo, tai bus šventė. Kryžių pašventins vyskupėlis. Tai bus atlaidai, tai bus šventa Ona!

Jau k mūsų pirminkė daro, tai padaro: visas sviestas atsisukęs žiūri.

Juozo Marčioko anūkas K. P.

plausi, ja tenka valgyti su visais nešvarumais paviršiuje ir viduje.

Gamyklos sanitarine būkle turėtų rūpintis rajono sanitarijos epidemiologijos stotis. Bet... Apskritai visos komisijos, kurių tikrina duonos gamykla, kažkodėl būna nepastabios. Be abeojo, ta nepastabumą lemia tai, kad duonos gamykla priklauso rajkoopsajungai. O kas tai per organizaciją, turbūt visiems aišku. Ypač šiai, vis didėjančio deficitu laikais...

Daug k galima spresti apie žmogų, stebint kaip jis elgiasi su duonos. Tą patį galima pasakyti apie tuos, kurie privalo rūpintis, kad ant stalo galėtume pasidėti švarių, geros kokybės Duoną. O šiai Atgimimo laikais tokis elgesys su Duona iš viso neįsivaizduojamas...

Rimantas Čiriūnas

Apginkime Ilgio ežera

Esame pasipiktinę ir protestuojam prieš nekompetingą ir neatsakingą Utenos vykdomojo komiteto sprendimą steigti kolektivinius sodus Ilgio ežero pakrantėje. Utenos apylinkės nėra turtingos istorijos, architektūros paminklais, bet užtūturi vertingą natūralų gaminių kraštovaizdį (kalvotas reljefas, ežerai, želdiniai). Bet nemokškas, egoistinis kišimasis jį jau smarkiai apgadino: fermos ir „ponų“ pirtys gražiausiose vietose prie ežero, upeliai paversti melioracijos grioviais, sunaišinti vienkiemiai, ir štai dabar naujas faktas: puikiai išsilaišiusiame Ilgio ežero landšafte jau irenti kolektiviniai sodai. Specialistų nuomone, vieta jiems čia vi-

sikai netinkama dėl dviejų priežasčių:

1. Sodai išdėstyti ežero slaituose, o status jų nuolaidis, gausus trūšimas organinius trąšomis, esant priešmolio žemėms, sukelia grėsmę ežero ekologijai, anksčiau ar vėliau jis bus užterštas.

2. Kolektivinių sodų planinis-erdvinis skaidymas suardys vertingą tradicinę šio kraštovaizdžio struktūrą, ją ypač disharmonizuos sodo namelių architektūra, kurios mastelių, jau nekalbant apie formas, visiškai neatitinka per amžius susiformavusios liaudių architektūros, jos santykio su aplinka.

Manome, kad renkant vietas kolektiviniams sodams išsimintai vertinguose Aukštaitijos landšaftuose, neuž-

tenka vadovauti vien formaliais kriterijais, kaip buvo šiuo atveju: kolūkio pirminkas A. Zukas atidavė šią žemę, nes ji nejeina į kolūkio naudinius, rajono žemėtvarkininkė Guigienė priėmė (nes pagal nuostatus sodai turi būti prie vandens telkių, išsaugant kelis metrus apsauginės juostos). Atsakingi rajono vykdomojo komiteto darbuotojai (jų tarpe ir landšaftos specialistai) planinis-erdvinis skaidymas tarp sodininkų ir protestuojančių rajono sodininkų bei žaliųjų. Kompromisas čia nieko nepadės: sodininkai altruistiškai šios vietas neatsisakys, o sodo namelių kitoks išdėstymas ar jų stogų paženimimas nei ežero, nei šio kraštovaizdžio neišgelbės.

Tačiau tenelieka ši klaida nepastebėta, tenepreina į ši pamoka veltui vykdomojo komiteto darbuotojams, nes panašių problemų išskilis ir ateityje. Sąžinę ir atsakomybę už lietuviškos žemės išsaugojimą turime išsiugdyti visi.

Utenos rajono „Žalieji“

todais, plačiai praktikuotais stagnacijos laikais. Įrengimai buvo beveik nesumontuoti. Pridavė taip todėl, kad spaudė įsipareigojimai. Beje tai buvo naudinga abiem suinteresuotoms pusėms: tiek rangovams, tiek užsakovams. Nesišaukiant laiku stagnciniais metodais kol kas niekieno kišenei neatsiliepia...

Todėl duoną teko gaminti senoje gamykloje, kur ji iš viso buvo nei techniškai, nei sanitariškai neprižiūrima.

Cia ir išlindo yla iš maišo: rajonas liko be duonos. Teko ją vežti iš kitur. Dabar jau veikia naujoji gamykla. Kokie jos gaminiai, kokiu pažymyti skonių ir išsauidza — patyrėme.

Iš senosios gamyklos i naujają perejo dirbtai visas vadovaujantys personalas. Tad tvarka įrengta liko ta pati. O nepakeitus jos, teks valgyti nešvarią duoną.

Miltai iš bokštų byra dideliu srautu, kemišasi. Kar-

Sužalota jaunyste.

...TOKIA
TAD
BUVO
PABAIGA.

Nebesugrižo...

Išeinantiems į gyvenimą

(Abiturientės žodis abiturientams)

Atgimimas Lietuvoje prasidėjo 1988 metų birželio 3 dieną, kai Mokslo Akademijoje buvo jkurtą Lietuvos Persitvarkymo Sajūdžio iniciatyvinę grupę. Nuo šios dienos prasidėjo neramūs laikai: vieniams kupini džiaugsmo, kitiems — baimės. Vieni renginiai keitė kitus. Pagaliau visų renginių, mitingų apogėjumi tapo Sajūdžio Steigiamasis suvažiavimas. Baigėsi dainuojančios revoliucijos vasara. Prasidėjo ilgas ir sunkus kelias — kova už nepriklausomybę.

Klūpojome didžiuolės Rusijos imperijos tamšaus kambario gražiausioje kerteje — Lietuvoje, sukaustyti baimės gniaužlų. Prasivėrus durims, tą kertę užliejo šviesa... Pamažu, vienas po kito atbudo pamotės vaikai, stojosi suplėšė baimės gniaužtus, éjo į šviesą... Tačiau juos, kaip mažus šunyčius, negailestinga pamotė stengési vél pa klupdyti. Deja, vaikai auga, o pamotė sensta, silpsta jos jégos.

Pabudome? Taip, nubudo-

me po iigo ir baisaus sapno, kuris tēsēsi daugiau nei keturiadesimt metų. Tie, kuriie niekaip negalėjo užmigti, atskélé pirmieji ir émė žadinti kitus.

Kelkėmis iš nešvaraus patalo ir nusiprauskime! Priprant meluoči ir apgaudinėti, sukčiauti ir veidmai nauti, apvalykime pagaliau savo sielą ir sažinę.

Kaupdami vien tik daiktinių turtą, numarinome savo dvasią, kuri nebesistengia siekti gėrio ir žinių. „Sudalktėje“ sielos, abejingumas žlugdo tautą ir jos pabudimą. Visi žinome, kad pasakų pamotės stengiasi sunaikinti svetimus vaikus, nešvarbu, kokais būdais. Mūsų pamotė manė mus fiziškai sunaikinti, išveždama pačius šviesiausius žmones į Sibirą, ji manė mūsų tautą paskandinti alkoholio liūne. Kiekvienas jos poelgis atsiliepia Lietuvai. Metams bégant, vis daugiau atsiranda girtaujančių, vis daugiau gimsta nesveikų vaikų. Yra žmonių, kurie galvoja, kad geriantys

žlugdo nė tik save. Blaiviau pagalvojus, jie žlugdo ne tik save, bet ir visą tautą.

Pagalvokime, kokią „naują“ mums davė komunistinis, stereotipinis vaikų auklėjimas. Buvo liepama užmiršti liaudiškas savo tautos tradicijas, apšaukiant, kad tai ugdo nacionalistinius jausmus. Mokytojai nebuvu kalti, kalta buvo sistema, gniaužianti tautinius jausmus. Zmogus, nežinantis savo istorijos, gilių liaudies tradicijų, negali teisingai ivertinti ir kitų tautų mąstyimo ir papročių.

Atsitieskime savo dvasia nuo pamotės, nesitaikystime, nesilankystime jai, supraskime, kad turime motiną, kurios vardas — Tėvynė Lietuva. Pamotei atiduokime tuos, kurie mano esąjos vaikai. Lietuvai atiduokime visą save. Kelkėmis ir kelkime kitus!

Skairūnė Galiauskaitė
I vidurinės mokyklos
abiturientė, LPS rajono
tarybos narė

Gerbkime Marijampolę

Per dvidešimt šešerių metus teko nemažai važinėti dešimties TSRS respublikų keliais. Vairuotojo nuotaika, žvalumas, o tuo pačiu i sau gaus eismas priklauso ir nuo informacijos kelyje. Kelio ženklių pastatymo tikslinguumas, jų dydis, spalvos, užrašų šriftas ir, svarbiausia, tikslumas ne tik suteikia vairuotojui būtiną informaciją, bet labai daug pasako apie tos respublikos ar srities kultūrą.

Dar nesenai vairuotojui, pirmą kartą tranzitu važiuojančiam per Utēną klaidžioti netekdavo — kelio ženklių, rodyklės, tikslus užrašai padėdavo važiuoti ročiamu maršrutu. Dabar gal net pu-

sé kelio rodyklį tapo kladinčiomis — rodo važiavimo kryptį į miestą, kurio jau nėra.

Jau senokai Marijampolės miestas Süduvoje atgavo savo tikrą vardo, o rodyklės mūsių mieste dar rodo kelią į Kapsuką. Prisimenant, kad tiek Utēna, tiek Marijampolė išaugo prie to paties XIX amžiaus antroje pusėje nutiesto Rusijos imperijos kelio Peterburgas — Varšuva, darosi gėda dėl mūsų kelių tarnybų nerangumo. Tarnybų kurios stato, keičia ir eksplotuoja kelio ženklių rodyklės mieste, vadovai, matyt, nei laikraščiu skaito, nei radio klauso, nei televizoriaus žiūri, kad nežino to-

kio svarbaus faktą, juo labiau, kad tai jų pareiga rūpintis ženklių tikslumu. Gal, kaip anais laikais, laukia nurodymų „iš viršaus“ perdažyti kelio rodyklės, o gal tikisi Dekanozovo parankinių sugrįžimo?

Nesibijokite, uteniškiai. Pirmieji tikrai nebūsite, nes marijampoliečiai seniai paketė visas rodyklės ne tik mieste, bet ir rajone su savo miesto pavadinimu. Bet nelikite ir paskutinių.

Skriaudą, daromą marijampoliečiams, reikia ištisytis nedelsiant. Iš pagarbos Süduvos sostinei, jos gyventojams, ir, žinoma, sau.

Petras Galiauskas

Pastotė trečiojo Ignalinos AE bloko statybos atgaivinimui?

Sirutėnių kolūkyje jau trejetą metų vyksta smarkios statybos — kyla miškas stulpų, stulpų pastatymo kompleksas — bus elektros pastotis. Jos paskirtis aptarnauti Ignalinos AE. Tačiau du blokai jau gerą penkmetį veikia be šios pastoties pagalbos. Si statyba kainuos ne vieną milijoną rublių. Kyla klausin-

mas: jeigu Ignalinos AE nebus plečiama (užkonservuotas išpūsėjės trečiasis blokas, nebus statomas ketvirtas), tai kuriam tikslui šis taip brangiai kainuojantis objektas, kur be didelių pinigų bus sukišta tokia gausybė deficitinių statybinių medžiagų. Gal energetikai stato pastotę-muziejų? O gal tikisi,

jog Ignalinos AE visos Lietuvos „džiaugsmui“ bus sulipyta iš keturių blokų ir tada ši pastotė tikrai bus reikalanga? O gal tai paprasata stagnacijos laikų inercija — statome, kad liepė statyti, tikta nebeaišku kas, kur ir kada?

Jonas Šimonėlis

Ką gali moteris...

Yra žmonių, manančių, kad didžiausią galią turi visuotinis susirinkimas. Kiti mano, kad profsajunga, darbininkų taryba... Mūsų supratimą, apsirinka ir vieni, ir kiti. Didžiausią galią turi žmona, ypač jei ji priklauso vadovaujantiems organams.

Kas būtų įrangos gamybinių susivienijimo „Spalis“ Utenos cecho darbininkas Algis Gabrys be žmonos? Darbininkas, ir tiek. O kai žmona dirba Utenos rajono vykdomojo komiteto plano komisijoje, — A. Gabrys — vyras garbingas, jau ir garbės lento kab...

Jeigu ne žmona, argi Gabrys būtų laiku sužinojęs, kad gauta paskyra „Ziguliams 21063“? Argi būtų taip laiku (vienu diena anksčiau, negu paskelbta) padaves pareskiamą? Savaitėlė patylėjusi, gegužės 4 dieną „Spalis“ cecho administracija su profsajunga po šiokių tokijų ginčų (5 — už, 3 — prieš) tą „Ziguliuką“ ir paskyrė A.

Vakarykštis profsajungos ir administracijos posėdžio ntarimas atsaukiamas kaip negaliojantis. Cecho profsajungos komiteto pirmininkė D. Jakučionienė iš pareigu palaikina. Išrenkamas naujas komitetas, o automašina pa skiriamas A. Pakalniui.

„Kol „nesąmoningi“ darbininkai svarstė, gincijosi ir balsavo, Jakučionienė su Gabriaus mikliai formino dokumentus, panaudodama vakarykštį nutarimą, ir visiems nosis nušluostė. Sako, kad kai „ziguliuką“ dalijo, jis jau Gabrių garaže išlėjosi... Stai ką gali moters protas!

„Nesąmoningi“ elementai“ dar daugiau įsiuto ir suvirto į rajono vykdomojo komiteto pirmininko P. Galgatavičiaus kabinetą. Sunkiai, bet apramino pirmininkas vyrus, pagudė. Ką gi darysi, negerai išėjo, bet būkit geri, netriukšmaukit — „Moskviciuką“ duosi...

Grįžo teisybės ieškotojai kaip šunį pabučiavę, o čia dar Gabrys šaiposi... Grįžo supratę, kad deficitus ir per tekius skirsto (duoda ir atima) aukštesni organai. O

ranka ranką mazgoja, kai abi susiupusios. Kažin ar nusiplaus, kai taip stinga muilo?..

61 darbininkų parašas

Redakcijos prierasas. Po mėnesio „Spalyje“ įvyko kolektivo dirbančiųjų susirinkimas. To priežastis 74 ceche dirbančiųjų pasirašytas kolektivinis laiškas, kuriame reikalaujama perrinkti dabartinių cecho viršininką Azarinską. Dalyvaujant būriui rajono valdžios atstovui, susivienijimo generaliniam direklioriui, puspenktos valandos vyko šis susirinkimas. Ivairus kaltinimai skambėjo iš tribūnos cecho viršininkui (tame tarpe ir prirašymai už 11,5 tūkstančių rublių produkcijos). Kai kas cecho viršininką gynė. Ir nors susirinkimo pabaigoje dalis kolektivo išsiskirstė, įvyko bal savimas. Už Azarinsko paketimą balsavo 31, prieš — 28, du susilaikė. Ir nors bal savusieji už pakeitimą gavo nedidelę balsų daugumą, išsiskirstė abejodami. Jau labai akivaizdus buvo valdžios vyru noras, kad cecho viršininkas išliktų savo vietoje...

Anksčiau dėdės kapą giminės dažnai aplankydavo, prižiūrėjo. Stalinizmo epocha viską paženklindavo siaubo ir mirties skraiste. Artimieji išsiblaškė, vienas po kito mirė. Aš dažnai į Daugailius atvažiuoti negaliu — toli, o ir sveikatos jau nebeturiu. Pasiekiė laikai. Atbudo

Gerbiami Utenos krašto Sajūdžio žmonės!

Gegužės mėnesį buvo skelbiamas Nepriklausomos Lietuvos karių kapinių tvarkymas.

Utenos rajone Daugailių kapinėse yra palaidotas 1919 metais žuvęs ir mano dėdė pulko leitenantas Jurgis Sidaravičius. Jis žuvo, tik bai gės karo mokykla, net devyniolikos metų neturėdamas. Buvo kilęs iš Sakių apskrities Lukšių valsčiaus Liepa lotų kaimo darbščių ir garbingų valstiečių šeimos. Jų šeimoje augo dešimt vaikų. To meto sunkiomis sąlygomis šeši iš jų mokėsi, o du Jurgio broliai net profesorių vardus turėjo.

Anksčiau dėdės kapą giminės dažnai aplankydavo, prižiūrėjo. Stalinizmo epocha viską paženklindavo siaubo ir mirties skraiste. Artimieji išsiblaškė, vienas po kito mirė. Aš dažnai į Daugailius atvažiuoti negaliu — toli, o ir sveikatos jau nebeturiu.

Pasiekiė laikai. Atbudo

tauta, atbunda atmintis ir pagarba kovotojams už Lietuvos Nepriklausomybę. Tačiau...

Sių metų gegužės 20 dieną su vyru ir sunumis apsilankė Daugailiuose, dėdės ir kitų karių kapus radome gerokai aplieustus, apaugusius žolėmis. Laikinai aplinkėme, bet reikalinga pastovi priežiūra. Todėl prašome to krašto Sajūdžio ir visus atbudusius žmones nukreipti Daugailių ar kitų mokyklių mokinjus, skautus ar gedimaičius, kad pastoviai prižiūrėtų kovolojų už Lietuvos laisvę kapus. Karių kapų Daugailių kapiuose yra keiliai vielose. Manau, kad atbudus tauta, o ypač jaunimas daugiau neleis želti piktžolėms ant garbingų vyru kapų. Todėl iš anksto vienims dėkoju!

Su pagarba
K. Bartusevičienė,
mokytoja pensininkė
Vilkaviškis